

כלאי הכרם נוהג בחוץ לארץ?

ומשנינן: יש לחוש דאתי התינוק למיסרדך כשיגדיל ויזרע כלאי הכרם.

ותו הוינן בה: וליתן ליה לגדול נכרי לזרוע, מאחר שהוא מתיר מהדין לזרוע כישות בכרם?

ומשנינן: אתי לאיחלופי בישראל.

ג. מת ביום טוב.

שלח להו: מת — לא יתעסקו ביה בקבורתו לא יהודאין ולא ארמאין, לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני של גלויות.

ומקשינן: איני [האם באמת] לא מצאנו היתר בדבר!

והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי: עובדא הוה בבי כנישתא דמעון שהיה שם

מת ביום טוב הסמוך לשבת, ולא ידענא אי קלט-ב היה יום טוב ביום שמלפניה [יום ששי], אי היה ביום שמלאחריה [יום ראשון].

ואתו לקמיה דרבי יוחנן. ואמר להו: התיירו איסור אמירה ביום טוב משום כבוד המת, ולכן יתעסקו ביה עממין בקבורתו.

רב אסי סבר, שרבי יוחנן לא התיר לקבור ביום טוב שחל באמצע השבוע, כי אין להתיר את האיסור אלא כדי שלא ישהה המת יותר מיום אחד. והספק שלו היה, האם לא התיר רבי יוחנן אלא במת שמת בשבת, לקבורו ביום טוב שהוא יום ראשון, מפני שכבר נשתהה והיה מסריח, או שאף במת שמת ביום ששי והוא יום טוב, יש להתיר לקבור אותו באותו יום, כדי שלא ישתהה יומיים ויסריח, שהרי בשבת אין כל היתר לקבור⁽⁶⁹⁾.

ואמר רבא: מת המוטל לקבורו ביום טוב ראשון — יתעסקו בו עממין⁽⁷⁰⁾.

עכו"ם לזרעם.

הרמב"ם [פ"ח מהלכות כלאים הי"ג] פירש שרב משרשיא אסר מן הדין כשותא בכרמא בחוץ לארץ, ולמד מכאן שמותר לומר לתינוק עכו"ם לזרוע לו כלאי הכרם בחוץ לארץ.

הרמב"ם. [בפ"א מכלאים ה"ג] מתיר לומר לעכו"ם לזרוע לו כלאי זרעים אף בארץ ישראל. הראב"ד הבין שמקורו של הרמב"ם הוא מהגמרא כאן, וכתב עליו "אם אמרו בחוצה לארץ יאמרו בארץ"!

המהר"י קורקוס פירש, כי מה שהרמב"ם מתיר לומר לעכו"ם לזרוע כלאים הוא רק בשדה של עכו"ם, והמקור לדינו זה אינו מהגמרא כאן.

69. לדעת רש"י, כך היא האמת שלא הותרה

אמירה לעכו"ם אלא ביום טוב הסמוך לשבת, וכך פירש רש"י גם בדברי רבא שבסמוך.

הרמב"ם. [בפ"א מהלכות יום טוב הכ"ג] פסק, שמותר בכל יום טוב לומר לעכו"ם לקבור מת.

וכתב הר"ן, שלדעתו יש לפרש שהמעשה היה ביום טוב הסמוך לשבת, ומפני כך שאלו את רבי יוחנן, אבל היתרו של רבי יוחנן היה בכל יום טוב.

70. לדעת הרא"ש, [שו"ת הרא"ש, כלל כ"ג סימן ב] עממין חופרים את הקבר, אבל מותר לישראל להוציא אותו ולהניחו בקבר, שמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה שלא לצורך.

ואם מוטל עלינו לקבורו **ביום טוב שני** שאינו אלא מדרבנן **יתעסקו בו ישראל**⁽⁷¹⁾.

ואפילו ביום טוב שני של ראש השנה יתעסקו ישראל בקבורתו, אף שהוא חמור יותר מכל יום טוב שני, מפני שקדושתו היא קדושה אחת עם היום הראשון לפי תקנת חז"ל.

מה שאין כן בביצה שנולדה ביום טוב. שהחמירו בה ביום טוב שני של ראש השנה, שאם נולדה ביום טוב ראשון היא אסורה גם ביום טוב שני, מפני ששני ימים טובים של ראש השנה הם קדושה אחת. מה שאין כן בשאר ימים טובים, שאם נולדה בראשון – מותרת בשני, כי כל יסוד קדושתו של היום השני, הוא רק משום הספק שמא היום הראשון היה יום חול, וביצה שנולדה בחול – בודאי מותרת ביום טוב.

ואם כן נשאלת השאלה: מדוע לא התיר רב

מנשיא לבני בשכר לקבור ביום הראשון על ידי עממין, וביום השני על ידי ישראל⁽⁷²⁾ וכדברי רבי יוחנן ורבא?

ומשנינן: **לפי שאינן בני תורה**, ויבואו להקל גם באופן האסור.

אמר רב אבין בר רב הונא אמר רב חמא בר גוריא: מתעטף אדם בכילה, שהרי כילה היא סדין הפרוס על עמודים, ולכן יכול להתעטף בסדין שלה כדרך מלבוש **ובכסמפיה** [עם הרצועות התלויות בה], **ויוצא לרשות הרבים בשבת**, ואינו חושש משום טלטול הרצועות שאינם משמשות לעיטוף.

ורמינן: **מאי שנא** טלטול רצועות הכילה **מהא דרב הונא?**

דאמר רב הונא אמר רב: היוצא בטלית שאינה מצויצת כהילכתה בשבת – **חייב חטאת**, לפי שהציציות אינם חלק מהבגד⁽⁷³⁾, אלא שכאשר הם כשרות הרי הם

דורם של לוי ושמואל לא הותר לקבור ביום טוב שני על ידי ישראל, וקושיית הגמרא היתה רק על מה שאסר רב מנשיא אפילו על ידי עממים, ובדרך אגב הגמרא מביאה גם את דברי רבא שהתיר על ידי ישראל.

ובספר תורת רפאל [סימן א', דף ז' דן בדבריו, ולדעתו אפשר לומר שמעולם יום טוב שני שהוא מדרבנן לא נחשב לספקא דאורייתא, כי מדאורייתא סומכים על הרוב, וברוב השנים שקדשו על פי הראיה היה חל יום טוב ביום הראשון.

73. כתב רש"י: "אילו לא היתה מצויצת כלל, לא מיחייב דהא לבושיה הוא".

הפרי מגדים מסתפק באדם שלובש בגד כלאים בשבת, ויוצא בו לרשות הרבים אם

ולדעת הרמב"ן, אפילו מלאכה שהיא בשביל הנאת הגוף לא הותרה ביום טוב אלא בדבר השווה לכל נפש, וכל שכן שאין להתיר מלאכה לצורך מת שאינו בכלל נפש.

71. במסכת ביצה [ו' א'] יש דעה שלא התירו היתר זה אלא כשיש חשש שהמת יסריח, אם לא יקברוהו, ואין ההלכה כן, אלא יום טוב שני לגבי מת, כחול שויוה רבנן.

72. הצ"ח [ביצה ו' א', ד"ה אמר רבא] אומר, שההיתר לקבור על ידי ישראל ביום טוב שני התחיל בזמנם של אביי ורבא שלא קדשו על פי הראיה, אבל כשקדשו על פי הראיה היה ביום השני ספק איסור דאורייתא ולא התירו.

לפי דבריו, בזמנו של רב מנשיא שהיה בן

ובטל לגבי הבגד. ושם בגד עליהן.

אמר רבה בר רב הונא: לרבנן, האוסרים את תליית המשמרת, וטעמם משום עובדין דחול, מותר לתלות אותה בשביל להניח עליה רימונים שאין זה עובדא דחול⁽⁷⁶⁾. ומערים אדם על המשמרת ביום טוב, ופורס

צורך הבגד וקיום מצותו⁽⁷⁴⁾, אבל כשהם פסולות — אין צורך בהם והרי הם משא. וכן צריך להיות הדין ברצועות הכילה!

ומשנינן: **ציצית** שיש בה תכלת⁽⁷⁵⁾ **לגבי טלית** — **חשיבי בפני עצמן ולא בטלי ואינן חלק מהבגד**, אבל הני רצועות לא חשיבי.

באופן שלא מקיימים בה מצות ציצית, כי עיקר ההיתר הוא מפני שהציצית היא נוי לבגד.

לדעת המשנה ברורה [סימן י"ג, ס"ק ב] אסור לצאת לרשות הרבים בשבת, בטלית שאין לה שיעור החייב בציצית.

החזון איש [חזו"א או"ח, סימן ג' אות כ"ח] חולק וסובר שכיון שבעל הבגד חפץ בציצית ורוצה שיראה הדבר שמקיים מצוה נחשבת הציצית כנוי הבגד.

ועיין עוד בתשובות הנצי"ב [ח"א סימן ב] שגם הוא חלק על המשנה ברורה בזה, ונשא ונתן עמו.

75. כך מפרש רש"י.

וכתב הר"ן, שלפי רש"י, רק חוטי תכלת שיש להם חשיבות מיוחדת אינם בטלים לבגד, אבל לדידן כיון שאין לנו תכלת, אין איסור הוצאה בשבת בטלית שאינה מצויצת כהלכתה, שכן חוטי הלבן בטלים לבגד.

אבל התוספות [ד"ה ציצית] פירשו בשם רבינו חננאל שאין הכונה שיש חשיבות מיוחדת לחוטי תכלת וכונת הגמרא היא, שלציציות יש חשיבות, כי האדם רוצה בהם שיהיו בבגד וישלים אחר כך את הציצית החסרה, וכיון שעתה אין הם משמשות למטרה שחפץ בה, הרי הם משוי. וכן פסק הרמב"ם פ"ט מהל' שבת.

76. כך פירש רש"י.

ועיין בהערה 10 שלדעת הרמב"ן והרשב"א, המשמרת אסורה משום אהל.

מתחייב משום איסור הוצאה בשבת, כיון שיש איסור ללבשו.

ואומר הפרי מגדים, [פמ"ג או"ח סימן י"ג, ס"ק ב' בא"א] שאין לדמות טלית שאינה מצויצת כלל שאין בה איסור הוצאה בשבת לבגד כלאים, כי לדעת המרדכי אין איסור דאורייתא ללבוש בשבת טלית שאינה מצויצת, שכן לא אסרה התורה ללבוש בגד של ארבע כנפות ללא ציצית, אלא חייבה להטיל בו ציצית, וכיון שבשבת אי אפשר להטיל ציצית, אין איסור בלבישת הבגד.

אמנם המנחת חינוך [מצוה שי"ג, אות י"ד] נוטה לומר שהנועל מנעל עור ביום כפור ויוצא בו לרשות הרבים חייב משום הוצאה, אף אם איסור נעילת הסנדל ביום הכפורים הוא מדרבנן. ויש לעיין אם אין סתירה לדבריו מדברי רש"י כאן.

74. יש מי שסובר, שיש איסור לצאת בטלית המצויצת כהלכתה בשבת בלילה, כי לדעתו לא מקיימים מצות ציצית בלילה אפילו בבגד יום, ואם אין מצוה, אין היתר לצאת עם ציצית בשבת.

והרמב"ם [פי"ט מהלכות שבת, ה"כ] אומר, שמותר לצאת בלילה בציצית, כי ציצית שעשויה כהלכתה היא נוי הבגד,

גם באופן שאינו מקיים את המצוה.

ובתשובת פאר הדור [סימן ס"ב] התיר הרמב"ם לצאת בטלית מצויצת כהלכתה, וכן התיר לצאת בטלית כשהיא כרוכה על הצואר

מעשה המעיד שכאילו באמת תלה את המשמרת בשביל רימונים, כדי שלא יעלה על לב הרואה לרגע שתלה אותה בשביל שמרים, מהא דמצינו במלאכת חול המועד.

דתניא: מטילין שכר [עושים שכר] בחול המועד לצורך המועד. אבל שלא לצורך המועד — אסור. אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים.

ואף על פי שיש להן שכר ישן, ורוצה לעשות שכר חדש כדי שישאר לו שכר לאחר המועד, מערים ועושה שכר במועד, ושותה מן השכר החדש שעשה במועד (77).

אותה על מנת לתלות בה רימונים, אף על פי שאינו צריך לדבר, ואחרי שתלה אותה על הכלי, תולה בה שמרים שהרי מותר לשמר ביום טוב.

אמר רב אשי: והוא דתלה בה תחילה רמונים, שהוכיח במעשה שתלה את המשמרת בשביל רמונים, ואין די בזה שיאמר בשעת התליה שתולה את המשמרת בשביל רימונים, וגם אין די בזה שיתלה בה רמונים אחרי שיסגן את השמרים.

ומקשינן ארב אשי: **מאי שנא הכא** שלא התירו להערים אלא באופן שעושה בתחילה

להערים, וחכמים חולקים עליו. גם בפרק כל כתבי [קי"ז ב] נחלקו רבנן ורבי יוסי ברבי יהודה במה שהתירו להציל מהדלקה מזון שלש סעודות. האם התירו להערים ולהזמין אורחים שאינם צריכים לאכול, כדי להציל גם בשבילם מזון שלש סעודות.

הרמב"ם פסק כרבי יוסי ברבי יהודה בשני המקומות [פכ"ב מהלכות שבת הט"ז, ופ"ז מהלכות יום טוב ה"ח] אבל כתב הבית יוסף [ריש סימן תקלג] שרוב הפוסקים פסקו כרבנן. ומבאר הגר"א [סימן של"ה ס"ג] שהרמב"ם הסתמך על הגמרא שלנו המקשה מרבי יוסי ברבי יהודה, משמע שההלכה כמותו, שאם אין הלכה כמותו, היתה יכולה הגמרא לתרץ שרב אשי סובר כרבנן, ולכן לא התיר רב אשי הערמה באופן שהתיר רבי יוסי ברבי יהודה. אבל שאר הפוסקים סברו כמו שכתב הרא"ש, שאין להשוות את כל ההערמות, ויש מקום שנראה לחכמים להחמיר ויש מקום שנראה להם להקל, ולענין משמרת נראה להם להקל, ולענין הטלת שכר במועד נראה היה להם להחמיר. וקושיית הגמרא היא שרואים מדעת רבי יוסי ברבי יהודה

הרמב"ן מפרש שהתולה את המשמרת כדי לשמר מותח אותה היטב, ואילו התולה אותה לרימונים אינו מותח היטב. ולכן אין בזה משום איסור אהל.

הרשב"א מקשה עליו, אם כן מדוע לא מזכיר חילוק, בין אם מותח היטב או לא?

הר"ן בחידושים המיוחסים לריטב"א תירץ, שאכן אין חילוק למעשה בין מותח היטב למי שאינו מותח היטב, שכן מותר לתלות בשביל רימונים אף כשמותח היטב ואסור לתלות כדי לשמר אף כשאינו מותח היטב, אלא שהואיל ובמותח לרימונים הדרך היא שאינו מותח היטב ובתולה לשמר, הדרך למתוח היטב, על כן התירו לתלות לרימונים בכל אופן ואסרו לתלות כדי לשמר בכל אופן.

הרשב"א בשם רבינו יונה מפרש, שאין איסור משום אהל אלא כשיש צורך באויר שתחת האהל, ולכן אין איסור לתלות משמרת בשביל רימונים, כי אין הוא צריך לאויר שמתחת למשמרת.

77. הגמרא במסכת מועד קטן [י"ב ב] מעמידה את הברייתא כרבי יוסי ברבי יהודה המתיר

[שלוקח שן שום ומניח בנקב שבחבית העשוי ליציאת היין], ומתקן בכך את החבית.

ואמר: איני מתכוין לתיקון החבית אלא רק **לאצנועיה** [להצניע] שם את שן השום **קמיכונינא**.

ב. **ואזיל ונאים במברא** [והולך ונרדם בספינה של נכרין], **ועבר להך גיסא וסייר פירי** [ועובר לצד השני של הנהר לשמור שם את פירותיו].

ואמר: אנא, לא לשוט בספינה בשבת התכוונתי⁽⁷⁹⁾, אלא **למינב** בספינה **קמיכונינא**.

אמר לחו רב אשי: **הערמה קאמרת?** הרי **הערמה** זו **בדרבנן היא**⁽⁸⁰⁾, **כי** האיסור לעבור בספינה אפילו כאשר מנהיג אותה בעצמו הוא **מדרבנן**, וכל שכן כשגוי מנהיג אותה. וכן אין איסור דאורייתא בסתימת נקב על ידי אוכלין שאין דרך לסתום בהם⁽⁸¹⁾.

הרי שהתירו להערים אף שאינו מוכיח שכאלו באמת עשה לצורך המועד אלא בסוף כששונה⁽⁷⁸⁾, ולמרות שכאשר רואים אותו מטיל שכר, נראה הדבר שבודאי הוא עושה זאת שלא לצורך המועד, שהרי יש לו ישן!

ומשיננן: **התם** בשכר, **לא מוכחא מילתא** שהוא מערים, שהרי אין אנשים יודעים שיש לו שכר ישן.

אבל **הכא** במשמרת שמן הסתם היא נתלית בשביל שמרים, אם יסנן בה תחילה **מוכחא מילתא** שתולה את המשמרת כדי לסנן בה. ולכן צריך לתלות בה קודם רימונים, ורק אחר כך יכול לסנן בה.

אמרו ליה רבנן לרב אשי: חזי מר [יראה נא מר] את **האי צורבא מרבנן, ורב הונא בן רבי חיון שמיה, ואמרי לה רב הונא ברבי חלוון שמיה,** העושה מעשי הערמה:

א. **דשקל ברא דתומא ומנח בברזא דדנא**

80. לדעת החתם סופר, בהטלת שכר במועד התירו הערמה אפילו באיסור דאורייתא, לפי הסוברים שמלאכת חול המועד אסורה מדאורייתא, ואין כוונת הגמרא לומר שאין להתיר הערמה באיסור דאורייתא, אלא שבאיסור דאורייתא אין לחלק בין תלמיד חכם לכל אדם, אבל כאן שהאיסור מדרבנן אפשר לחלק בכך.

הנצי"ב [העמק שאלה, ק"ע ט"ז] אומר שאין איסור דאורייתא בהטלת שכר בחול המועד, שהרי אף ביום טוב אין איסור דאורייתא לבשל לצורך חול, הואיל ואי מיקלעי ליה אורחים יהיה הבישול לצורך יום טוב.

81. **ריטב"א**.

המיקל בהערמה, שהוא מיקל גם בלא הוכחה שמתכוין לפעולה אחרת, ואף לענין משמרת יש ללמוד ממנו להקל בלי הוכחה כזו, אף שאין הלכה כמותו בעיקר דבריו.

78. כך מפרש הרמב"ן, וכך משמע מרש"י, ואי אפשר לפרש שרואים מהברייתא שאין צורך כלל בהוכחה שמתכוין לצורך דבר המותר, שהרי צריך לשתות מהחדש.

79. כתבו **התוספות** בעירובין [מ"ג א', ד"ה הלכה] שטעם האיסור להכנס לספינה הוא, משום גזירה שמא יעשה חבית של שייטים. כמו שגזרו מטעם זה שאסור לשוט בנהר.

ב. ומסננין את היין בסודרין, ובכפיפה מצרית [או בסל העשוי מנצרי דקל], מפני שהסינון בהם יש בו שינוי מדרך המלאכה, שדרך הסינון הוא במשמרת⁽⁸⁴⁾. ואף בהם לא התירו לסנן יין שאי אפשר לשתותו בלי הסינון.

ג. ונותנין ביצה במסננת של חרדל שנתנו בה חרדל מערב שבת⁽⁸⁵⁾, החלמון של הביצה יורד למטה ומתערב עם החרדל ונותן בו צבע צהוב, ואילו החלכון נשאר למעלה

ולכן אף שאין להתיר לכל אדם לעשות כן, שמא יבוא להתיר לעצמו אף שלא בדרך הערמה, צורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה ומותר לו⁽⁸²⁾.

מתניתין:

א. ונותנין מים בשבת על גבי השמרים שהיו במשמרת מערב שבת בשביל שיצולו [שהיו השמרים צלולים], והמים יזובו מהם עם מקצת מן היין שנשאר בלוע בשמרים⁽⁸³⁾.

המשנה ברורה [שי"ט, ס"ק ל"ג] כתב בהסבר הדין בשם הלבוש "והטעם שאין בנתינת מים משום בורר, שהמים שהוא נותן צלולים הם ואין בהם דבר שצריך לברר מהם". נראה, שהתכוין לתרץ ולהסביר שהמים נכנסים למשמרת ויוצאים ממנה ולא נבררים, ואילו היין הנברר מהשמרים נכנס למים ובטל אליהם, ולכן אין כאן ברירת יין משמרים.

84. הגר"א בהגהותיו הביא שלש שיטות בראשונים בדין המשמרת, ונביא אותם כאן בקצרה.

לדעת הרמב"ם לא התירו סינון במשמרת כלל. לדעת הרשב"א יש סינון שמותר במשמרת ובו המשנה מדברת. ולדעת הטור מה שהמשנה מתירה בסודרים מותר גם במשמרת, ונקטה המשנה סודרים מסיבה צדדית שלא קשורה לדיני ברירה.

ועיין בהערה 89 עיקרי הדברים.

85. זה הפירוש הראשון של רש"י. פירוש נוסף מביא רש"י, שמסננים את הביצה לתוך תבשיל והחלמון יורד למטה ונותן בו צבע, ולא התירו ברירה זו, אלא במסננת של חרדל ולא במסננת מיוחדת לכך משום שנוי, ואין כאן

82. כתב הרא"ש, שלא כל ההערמות שוות, יש מקום שנראה לחכמים להקל לכל אדם, ויש מקום שהקלו לתלמיד חכם. ויש מקום שאסרו הערמה, ויש שאף החמירו בה יותר ממזיד.

83. כך פירש רש"י.

הרע"ב מפרש פירוש אחר, שמדובר בשמרים שנשארו בחבית, ונותנין עליהם מים כדי שיקבלו טעם יין, ומוציאים אותם בשבת ושותים מהם.

וכתב התוספות יום טוב, שלפי פירוש זה, משמעות המילה "שיצולו" אינה שהיו צלולים כפירוש רש"י אלא לשון צלילה כמו "צללו כעופרת במים", שהדבר הנכנס לתוך המים צולל בהם.

פירוש הרע"ב נמצא כבר בחידושים המיוחסים לר"ן שם הביא את דברי רבינו יונתן, החולק על רש"י.

הפרי מגדים [שי"ט, ס"ק י' במ"ז] מקשה על פירוש רש"י, מה ההיתר לעשות זאת והרי גורם לברירה!

גם האגלי טל [מרקד, אות ת] כתב: באמת כי הפירוש הראשון קשה מאד, כי בנתינת המים הוא בורר ממש את היין מתוך השמרים אך מאחר וגם בשו"ע סימן שי"ט ס' ט' פסק כן, אין מערער בדבר.

במסגרת עם הפסולת.

רבי צדוק אומר: הכל עושין לפי האורחין⁽⁸⁸⁾.

ד. ועושים אנומלין [תערוכת יין ודבש ופלפלין⁽⁸⁶⁾] בשבת, ואין צריך לעשות בצמצום לצורך השבת בלבד⁽⁸⁷⁾.

גמרא:

אמר זעירי: נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת⁽⁸⁹⁾ בשבת ואינו חושש,

רבי יהודה אומר: בשבת עושים מעט בכוס, ביום טוב עושים יותר בלגין שהוא כלי גדול מכוס, ובחול המועד — בחבית.

צלול, כיון שאפשר לבוא על ידה, לידי חיוב חטאת.

איסור בישול כי כלי שני לא מבשל.

לדעת הרשב"א והר"ן, זעירי לא בא לפרש את המשנה. המשנה מדברת ביין עכור ומתירה לשמר בסודרים, ואינה מתירה אלא ביין שאפשר לשתותו בלא הסינון, שכיון שאין בסינונו איסור דאורייתא התירוהו על ידי שנוי. ועל כך בא זעירי להוסיף, שביין צלול מותר אף במשמרת.

86. משקה זה נקרא גם בשם קונדיטון [מלאכת שלמה].

וכתב הבית יוסף. [שי"ט, ד"ה ויין או מים] שכך היא דעת רש"י, שכתב על דברי המשנה מסננים את היין בסודרים, [שהוא מסנן את היין] מפני הקמחים [כפי הגירסא המתוקנת שבגליון רש"י] ואומר הבית יוסף שמשמעות דברי רש"י היא שכאשר היין צלול מותר לסננו אפילו במשמרת, וכאשר יש בו שמרים אסור לסננו אפילו בסודר, כשיש בו קמחים זהו מצב בינוני שמותר לסנן בסודרים. ואסור במשמרת.

87. התפארת ישראל מבאר, שהמשנה מחדשת שמותר לעשות אנומלין אף שיש קצת אומנות בעשייתו.

הטור כתב: ויין או מים שהם צלולים יכול לסננם במשמרת ואין כאן משום בורר כיון שהם צלולים, אבל עכורים לא. ומשום ליבון נמי ליכא דמשמרת עשויה לכך ואינו חושש לליבונה, אבל בסודר שחושש לליבונה אסור משום ליבון ובשאר משקין חוץ ממים דלא שייך בהו ליבון שרי.

88. הרמב"ם בפירושו המשנה אומר, שאפשר לפרש שרבי צדוק מתייחס רק לחול המועד ואוסר לעשות בחבית. אבל לענין שבת ויום טוב אין הוא חולק על רבי יהודה. ואפשר לפרש שרבי צדוק חולק על כל דברי רבי יהודה ואומר שאין לקבוע שיעורים בדבר כלל, אלא הכל לפי האורחים. וההלכה היא כתנא קמא שמותר לעשות כל מה שירצה.

ומבאר הגר"א [שי"ט, ס"י] שהטור פירש שאין הבדל בין משמרת לסודר בדין הברירה, ובשניהם התירו לשמר יין צלול ולא עכור, אלא שהמשמרת עדיפה על הסודר כי במשמרת אין

89. הרמב"ם. [פ"ח מהלכות שבת הי"ד] העתיק הלכה זו כך: מסננים יין שאין בו שמרים או מים צלולים בסודרים ובכפיפה מצרית כדי שיהא צלול ביותר

וכתב הבית יוסף [שי"ט, ד"ה אבל הרמב"ם] שהרמב"ם סובר, שזעירי בא לפרש את המשנה ולומר שהיא מתירה רק בסודרים ורק ביין צלול. ומה שהזכיר זעירי משמרת, אין הכוונה לכלי הנקרא משמרת, אלא לסודרים שנותן בהם יין לשמרו. אבל במשמרת אין כל היתר, גם ביין

שכיון שרוב האנשים⁽⁹⁰⁾ לא מקפידים שלא לשתות את היין או המים בלי סינון זה – אין בו משום בורר, אבל עכורים שאין רגילים לשתותם – לא.

מיתבי מהא דתניא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: טורד [מערכב] אדם חבית של יין, יינה ושמריה, ונותן לתוך המשמרת בשבת, ואינו הושש.

הרי שהתירו לתת למשמרת יין עכור, כיון שהוא ראוי לשתיה, אף שלא רגילים לשתותו בלא סינון!

תרגמה [תרצה] זעירי: דברי הברייתא על זמן "בין הגיתות" שנו אותם. שבעונה שדורכים את הענבים בגיתות – כל היינות

עכורים, ונוהגים אנשים לשתותם כשהם מעורבים בשמרי יין, ולכן אין סינונם נחשב לתיקון של ברייה⁽⁹¹⁾.

שנינו במשנה: **מסננין את היין בסודרין.**

אמר רב שימי בר חייא: ובלבד שלא יעשה בהם גומא משום עובדא דחול, או משום חשש שמא יבוא לידי סחיטה.

וכן שנינו: **ובכפיפה מצרית.**

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: ובלבד שלא יגביה את הכפיפה מקרקעיתו של כלי התחתון טפה, כי אז הוא עושה אהל⁽⁹²⁾.

אמר רב: האי פרונקא [בגד ששוטחים על

איסור ליבון שישנו בסודר, המשנה שהתירה בסודרים, דברה על יין ולא על מים, וביין אין איסור ליבון לדעת הטור.

90. כך כתב הר"ן.

והב"ח חולק ואומר שאין היתר אלא כשכל בני אדם שותים אותו בלי סינון. [שי"ט ד"ה ויין או מים].

ועיין משנה ברורה סימן שי"ט ס"ק ל"ד.

91. כך פירש רש"י.

והרמב"ם כתב, שייך מגתו שהוא תוסס מותר לתתו לתוך סודרים מפני שעדיין לא נפרשו השמרים מהיין יפה, וכל היין הוא כגוף אחד. [פ"ח מהלכות שבת הי"ד].

92. כך פירש רש"י.

והקשו עליו, מדוע רק בכפיפה מצרית יש איסור אהל ולא בסודרים.

ומתוך הריטב"א, שבאמת יש ללמוד מן

האמור בכפיפה גם לסודרים וגם בהם אכן צריך ליהדר מלהגביה טפח משום איסור אהל, אלא שהגמרא אמרה בסודרים דין נוסף שקיים בהם ולא בכפיפה.

עוד מוסיף הב"ח, [שי"ט, ד"ה וכשמסננים] שהגמרא לקמן אוסרת לפרוס בגד על חבית רק כשפורס על כל החבית, והתוספות מוסיפים שלא נאסר דבר זה אלא בחבית שהיא גדולה, ואף בסודרים אין איסור אלא בתנאים אלו, וכיון שהרבה פעמים אין התנאים הללו נמצאים, לא דברה הגמרא על איסור אהל.

הר"ן מפרש בשם רבינו יונה, ששתי ההגבלות שנאמרו בגמרא בהיתר הסינון, הם משום שנוי מדרך חול, ובסודרים אפשר לשנות בזה שלא יעשה גומא, ולכן רק בכפיפה שאי אפשר לעשות שנוי זה, אמרו שישנה שנוי אחר. ואומר הביאור הלכה [שי"ט, סי"ב ד"ה ויזהר] שיש נפקא מינה בין רש"י לרבינו יונה אם תלה את הכפיפה מערב שבת בגובה טפח. שלפי רש"י מותר לסנן בה בשבת, ולפי רבינו

דבי רב פפא שאפו שיכרא ממנא למנא [בביתו של רב פפא היו שופכים שכר בצורה מתונה מכלי לכלי והפסולת נשאת בכלי הראשון], ואין בכך משום איסור בורר, לפי שהשכר ששופכים אל מעורב בפסולת אלא עומד עליו.

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא: איך התיר להם רב פפא את הדבר, האיכא אחרי שנפסק הקילוח **ניצוצות** [טיפות קטנות] ואותן טיפות בודאי שהיו מעורבות בפסולת ונבררו ממנה על ידם!

אמר ליה רבינא: **ניצוצות לבי רב פפא לא חשיבי** כי היה להם הרבה שכר, וכאשר נפסק הקילוח הם משליכים את הנשאר ולא

גיגית יין לכסותה], **אפלגיה דכובא** — שרי [ליתנו על מחצית הגיגית — מותר] מפני שזה לא אהל. ליתנו **אכוליה כובא** — אסור משום עשיית אהל⁽⁹³⁾, כשהגיגית איננה מלאה ויש בין היין והבגד טפח⁽⁹⁴⁾.

אמר רב פפא: לא ניהדק איניש צינייתא **כפומיה דכוזני דחביתא**, [לא ישים אדם קשים וקיסמים בצורה מהודקת כפי המשפך הקטן שמערים בו את היין⁽⁹⁵⁾ מהחבית לכוסות], כדי לעצור את הפסולת **משום דמיחזי כמשמרת**, ואף שאין זו משמרת ממש כי השמרים לא נבררים מהיין על ידי כך, ואין זה מועיל אלא לפסולת יותר גדולה⁽⁹⁶⁾.

יונה אסור, כי אין כאן שני מדרך הסינון בחול. 93. כך פירש רש"י.

והר"ן הקשה בשם התוספות, אם כן, כל כסוי כלי יהיה אסור לפתוח ולסגור משום בנין וסתירת אהל!

עוד הקשו התוספות **כביצה** [ל"ב ב', ד"ה מלמטה] מדין זה, על מה שכתבו שם שאין איסור בעשיית אהל אלא כשעושה גם את המחיצות. [עיין בהערה 15].

ותירצו התוספות, שלא אסרו אלא בחבית שהיא גדולה ויותר נראית כאהל.

והקשה עליהם הרשב"א, אם כך היה צריך להיות מבואר בגמרא מהו השיעור שיש בו איסור אהל.

עוד הקשה הרשב"א, שלא מצינו באיסור אהל שיהיה חילוק בין פורס על כל המקום שבין המחיצות, לפורס על חציו.

ומפרש הרשב"א בשם הראב"ד, שהאיסור אינו משום אהל, אלא משום שנראה כבא לשמר את היין, וכשפורס על חלק מהחבית אין זה

נראה כבא לשמר.

94. כך כתב הרשב"א לפי שיטת רש"י, וכן נפסק בשו"ע סימן שט"ו סי"ג.

ועיין בהערה 92 שלשיטת רש"י מה שכתוב בגמרא לעיל "ובלבד שלא יגביה מקרקעיתו טפח" הוא משום איסור אהל, וצריך לומר שמדובר שם בכלי ריק, אבל אם יש בו יין צריך שלא יגביה טפח מהיין.

95. כתב השלטי גבורים, שמדובר כאן ביין עכור, אבל ביין צלול מותר כמו במשמרת, והביאו המגן אברהם [שי"ט, ס"ק י"ד] ועיין בהערה 89.

96. כך כתב הר"ן להסביר את לשון הגמרא "דמיחזי כמשמרת" ומשמע שאין בכך איסור דאורייתא.

ורש"י כתב: "לפי שאין לך מסנת גדולה מזו" ועיין מגן אברהם סימן שי"ט, ס"ק י"ד שנתקשה בלשון זו. והאליה רבה תירץ קושיתו.

בוררים את הטפות מהפסולת⁽⁹⁷⁾.
 עוד שנינו: ונותנין ביצה במסנת של חרדל.
תני יעקב קרחה: מפני מה אין איסור כברירת החלמון מהחלבון: **לפי שאין עושיין אותה** קמ-א

בוררים את הטפות מהפסולת⁽⁹⁷⁾.
 עוד שנינו: ונותנין ביצה במסנת של חרדל.
תני יעקב קרחה: מפני מה אין איסור כברירת החלמון מהחלבון: **לפי שאין עושיין אותה** קמ-א

התרומת הדשן, וסובר שאף במין אחד יש ברירה, על פי זה הוא מסביר מדוע אסור לברור את החלמון מהחלבון, אם בוררו לשם אוכל. **המגן אברהם** [ס"ק טז] כתב בשם **הלבוש** ו**הב"ח** שהחלבון והחלמון נחשבים לשני מינים, ועל כן אסור להפריד ביניהם לצורך אכילה. **המגן אברהם** עצמו סובר, שהחלבון והחלמון הם מין אחד, ובמין אחד אין ברירה ולכן מותר לברור את החלמון מהחלבון כדי לאכול את החלמון, הברייתא באה רק להסביר, שאין לטעות ולחשוב שהחלמון ראוי לאכילה והחלבון אינו ראוי לאכילה עם החרדל ולפיכך אסור להפריד ביניהם כי זו ברירת אוכל מפסולת, אלא באמת שניהם ראויים לאכילה ומה שנוטל את החלמון הוא משום שנותן צבע. **הפרי מגדים** [שי"ט, ס"ק י"ב במ"ז] מסתפק, אם מותר לברור שני מינים על מנת לאכול את שניהם לאחר זמן, כי אפשר שאם אינו חפץ באחד מהם יותר מחבירו, אין כאן הבחנה של אוכל ופסולת. **הפרי מגדים** מביא ראייה מדעת הסוברים שהחלמון והחלבון הם שני מינים, ומותר לברור אותם כאשר מטרתו אינה אכילת אחד מהם אלא לשימוש של צבע, הרי שלא נאסר לברור אלא כשיש מין אחד שרוצה באכילתו עתה ומין שני שאינו רוצה באכילתו עתה, אבל כשאינו אוכל אחד מהם אין איסור בורר. **הביאור הלכה** [שי"ט ס"ג ד"ה היו לפניו] דחה ראייתו, שכאן אין הוא חפץ באף אחד מהם לאכילה, אבל במקום שמפריד שני מינים על

97. מכאן נלמד, שמותר לערות בנחת מכלי לחבירו, ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקלוח יפסיק, וכן נפסק בשו"ע [שי"ט ס"ג].
 לדעת החיי אדם [כלל ט"ז ס"ט] צריך להזהר בכך אף כששותה את היין לאלתר, כי ברירה זו נחשבת כברירה בכלי.
המשנה ברורה [סימן שי"ט, ס"ק נ"ה ושה"צ אות מ"ד] כתב, שרוב האחרונים סוברים שזו ברירה ביד ומתירים ואיננה אסורה אלא כשרוצה לשתות לאחר זמן.
 98. **הדרכי משה** [סוף סימן ש"כ] מביא ראייה מכאן שאין צביעה באוכלין.
אבל הנשמת אדם [כלל כ"ד ס"ק ג] כתב, שאין להביא ראייה מכאן, אלא להתיר צביעה על ידי ביצה, שהיא מין שאין דרך לצבוע בו, אבל אין ראייה מכאן להתיר צביעת אוכלים, בדברים שהדרך לצבוע בהם.
 99. בפרק כלל גדול [ע"ד א] תנו רבנן היו לפניו מיני אוכלין לא יברור ואם בירר חייב חטאת. **התוספות** שם [ד"ה היו] כתבו בשם רבינו חננאל שהגירסא היא "היו לפניו שני מיני אוכלים", ויש ברירה בשני מיני אוכלים, שאותו מאכל שאין חפץ בו נחשב כפסולת לגבי אותו שחפץ בו, שהוא נחשב כאוכל.
בתרומת הדשן [סימן נז] כתב, שאין איסור בורר אלא בשני מיני אוכלים, אבל אין איסור בורר במין אחד. והביאו הרמ"א [שי"ט ס"ג].
 ה"ט"ז [שם ס"ק ב' וס"ק יב] חולק על